

Funded by
the European Union

QKRMT-KRCT

Qendra Kosovare për Rehabilitimin
e të Mbijetuarve të Torturës
The Kosova Rehabilitation
Center for Torture Victims

”NË KËRKIM TË DREJTËSISË: RRUGËT E GUXIMSHME TË TË MBIJETUARVE TË DHUNËS SEKSUALE LIDHUR ME KONFLIKTIN”

Ky botim është prodhuar me mbështetjen financiare të Bashkimit Evropian. Përmbajtja e botimit është përgjegjësi vetëm e KRCT dhe nuk pasqyron domosdoshmërisht pikëpamjet e Bashkimit Evropian.

Prishtinë, 2024

Intervistuesit:

// Gresa Miftari

// Fisnik Mehmeti

Të intervistuarit:

// Shqipja

// Teuta

// Agroni

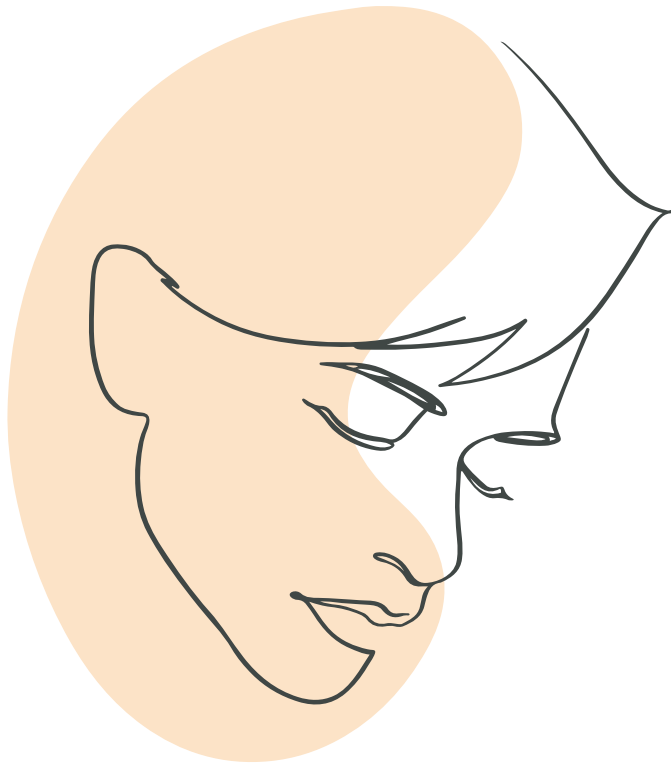
Shënim: Për shkak të konfidencialitetit, emrat e të intervistuarve janë ndryshuar, duke i zëvendësuar me emra tjerë.

© E drejta e autorit është e rezervuar nga QKRMT. Ndalohet kopjimi, riprodhimi, publikimi i paautorizuar, qoftë original apo i modifikuar në çfarëdo mënyre pa lejen me shkrim të QKRMT-së.

// Hyrje

Dhuna seksuale në lidhje me konfliktin është një plagë e thellë dhe e qëndrueshme që prek jo vetëm individët, por tërë komunitetet. Në Kosovë, pasojat e konfliktit lanë mijëra të mbijetuar me plagë që koha vetë nuk mund t'i shërojë. Megjithatë, qëndrueshmëria, guximi dhe vendosmëria e këtyre të mbijetuarve vazhdojnë të shkëlqejnë, edhe përballë sfidave të paimagjinueshme. Ky libër sjell zërat e atyre që kanë duruar, luftuar dhe kanë këmbëngulur në kërkimin e drejtësisë, njohjes dhe dinjitetit.

Tri historitë që vijojnë pasqyrojnë forcën e palëkundur të grave që, pavarësisht traumës që përjetuan, gjetën mënyra për të rimarrë fuqinë e tyre dhe për të mbrojtur të drejtat e tyre. Secila histori është një dëshmi e guximit që kërkohet për të folur, për të naviguar një sistem kompleks ligjor dhe për të sfiduar stigmatizimin shoqëror.

Historia e parë tregon për një të mbijetuar që gjeti forcën për të dëshmuar në polici për dhunën seksuale që përjetoi gjatë konfliktit. Vendimi i saj për të dalë përpara, pavarësisht frikës nga gjykimi dhe ripërjetimi i traumës, u motivua nga dëshira për të kërkuar drejtësi jo vetëm për veten e saj, por edhe për të tjerët që kishin vuajtur në heshtje. Përmes guximit të saj, ajo sfidoi një kulturë të heshtjes, duke pohuar se askush nuk duhet të përcaktohet nga dhuna që i është shkaktuar.

Historia e dytë prezanton një të mbijetuar që u desh të përballonte një betejë të gjatë ligjore për të fituar të drejtën e saj për të përfituar nga dy pensione. Ajo luftoi dhe vazhdon të luftoj për të drejtën e saj në dy pensione, atë Kontributdhënës dhe pensionin si e mbijetuar e dhunës seksuale gjatë konfliktit. Këmbëngulja e saj shërben si një kujtesë e fuqishme se lufta për të drejtat shpesh ka të bëjë me qëndrueshmërin, aq sa edhe me drejtësinë.

Historia e tretë është për një të mbijetuar që nisi një rrugë të gjatë dhe të mundimshme ligjore për t'u njohur zyrtarisht si viktimë e dhunës seksuale gjatë konfliktit në Kosovë. Ai u përball me sfida të shumta, nga mbledhja e provave deri te përballja në proceset gjyqësore. Megjithatë, ai nuk u dorëzua kurrë. Historia e tij thekson rëndësinë e njohjes—jo vetëm si një kategori ligjore, por si një pranim i të vërtetës, vuajtjes dhe humanitetit.

Këto histori nuk flasin vetëm për dhimbje dhe sfida; ato flasin për guxim, shpresë dhe qëndrueshmëri. Ato na kujtojnë se, megjithëse rruga drejt drejtësisë mund të jetë e mbushur me pengesa, çdo hap përpara është një fitore. Ato nderojnë të mbijetuarit që zgjodhën të flasin, ata që luftuan për të drejtat e tyre dhe ata që vazhdojnë të luftojnë për një botë ku drejtësia nuk është përjashtim por normë.

Ndërsa lexoni këto rrëfime, ju ftojme të reflektoni mbi forcën që kërkohet për të përballuar këto vështirësi dhe rëndësinë e solidaritetit me të mbijetuarit. Historitë e tyre frymëzojnë veprime, duke na kujtuar se drejtësia është një përgjegjësi e përbashkët. Le të jenë këto rrëfime një thirrje për të vazhduar të avokojmë për ndryshim, për mbështetje dhe për një shoqëri që nuk lejon më që krime të tilla të mbeten të pandëshkuara.

Shqipja

// *Rrëfimi i Shqipes*

Unë e kam dhanë dëshminë në polici në maj të këtij viti. Janë ba 3 muj tash.

Po kallxoj prej fillimi qysh ka ndodhë. Ma së pari unë nuk e kom përcjellë televizorin fort. S'e kom ditë që ka ndihmë për neve. Në momentin kur e kom ditë që kom përkrahje, që ka organizatë që merret me neve, jom lajmru ktu. Erdh dita kur e kom ni veten që po du me hjekë e me largu ata cka më munojke, se rrisa me brengë, me nervozë, me siklet. Nuk e dishin të shpisë as cka kom, përveç burrit. Burri e ka ditë prej fillimit, se i kom kallxu atij krejt.

Ditën e parë kur jom nisë me ardhë ktu, jom kanë shumë keq. Tash hi e shlrë, dal e shlrë, më doket që krejt i kom lanë qitu. E kom qetësu veten.

Nuk e di qysh kena nejt ma herët pa e shprehë. Kena nejt me nervoza... Na ka rrokë edhe smuja ma shumë, na ka rrokë edhe ligshtimi ma shumë, kena shku edhe te mjeku ma shumë. Që s'i kena kallxu mjekut cka kemi, ajo u kanë tjetër. Po çdo herë na ka vet mjeku; a keni diçka në shpi, a keni naj presion, a keni diçka. Shumë mirë e ka ditë. Na kem diçka. Po nuk e ka ditë çka. Na s'mujshim me thanë. Na qitshin barna, përdorshum. Na kalojke apet, apet na u kthejke. Njifarë sikleti, sidomos natën. Beso, natën pritojsa me ra me flejtë. Se e disha që më rrokë. S'mujsha me flejtë. Mu paraftrojke. Po tash jom mirë.

E për me ardhë e me dëshmu në polici, u kanë puna te drejtësia, për me mrri drejtësinë. Gjithë kom pasë qef me dalë në dritë qito cka i kanë ba. Me dalë në dritë e me gjetë kush i ka ba. Qajo më ka shty mu: që le te dihet cka ka ndodhë. Le te dijnë policia, le te hetojnë, le te zbulojnë. Me qitë në dritë diçka.

Kur e kom marrë ma së pari vendimin për me ardhë e me dëshmu, kom ardhë shume krenare, tepër krenare. Edhe shumë e guximshme. Mu ka dokë që si te dëshmoj në polici, kjo është për të mirën tonë, e qajo m'ka jep edhe qetësi. Kta që angazhohen

n'këtë punë jon për të ardhmen tonë, edhe mundohen për neve. Shumë jom kanë e qetë, shumë. Jam ni shumë mirë, edhe me juve, ju falënderoj shumë. Mos me ju pasë na juve, na hala kishim nejt qashtu, nëse s'kishim pasë me kon me shprehë. Me vlla na s'kena mujtë me folë, me nanë jo, me babë jo. Na s'kena mujtë me ja kallxu kto sene. E me juve ma shlirë, se e dimë që qitu i kena folë, qitu kanë me metë.

Mu ma merr menja që kur e bajmë qit hap, i bajmë nder krejt shoqnisë. Krejtve ju kisha thanë me ardhë, me dëshmu, edhe qysh me thanë... me hulumtu, me gjetë. Edhe për të ardhmen tonë është ma mirë. Boll që del e dihet qikjo. Kur dalim, jemi ma krenare. Me u ditë që ata e kanë ba, na s'kemi faj kurgjo. Jo me dalë të rrudhta. Se na nuk kemi faj. Edhe marrja është e atyne, jo e jona.

Tani normal që jon kanë edhe do sfida tjera. Ma së shumti mos po e marrin vesh tjerët. Unë i kom do të afërm ngat qitu. U tutsha mos po më shohin tu hi ktu a najsen. Hala ruhna. I ruhna familjes, se tutna që prishna me ta. Se kam ni tjera gra që ju ka prishë familja. Tani kur po i nijmë do sene, s'po guxojmë me kallxu, se po të hinë në kry. Thom masi asaj i ka ndodhë, mos edhe t'mijtë prishen me mu qishtu. Unë e kom familjen e madhe. Ata shumica jon kanë jashtë, s'e dinë qysh ka ndodhë, s'e dinë qysh kena hjekë. Edhe... thom nashta edhe nuk na e besojnë, se nuk e dinë qysh u kanë. Veç kush u ardhë e ka përjetu ktu konfliktin e din. Familja jem plot do hjekë që i kom pasë gjatë asaj kohe, i dinë, po qita nuk e dinë. Edhe shpeshherë më thojnë: "a e din çka ka mujtë me të ndodhë, kanë mujtë ku me ditë çka me të ba". Vetmevete...

E kishin pas zor me pranu besoj. Dikur e kishin pranu, se ajo të ndodh edhe në rrugë, se le që ka ndodhë gjatë asaj kohe. Na fajtoje nuk jena.

Shpeshherë më kushton zemra me folë e me ju kallxu, po tek e mramja apet masi burri e din, e la. E kanë jeten e vet, familjen e vet..., dikush një llaf, tjetri një llaf tjetër. A për fmijë tem s'e di qysh ja boj. Unë s'e di qysh me i kallxu djalit.

Kur e kam dhanë dëshminë në polici jom ni mirë. Gjithcka ka shku n'rregull. Edhe tash kur menoj, kurgjo nuk ka që kisha ndryshu. Unë kom mujtë me folë nashta nji javë për çka ka ndodhë gjatë asaj kohe, po atë ditë kom thanë mjaftushëm.

Më ka ardhë siklet me kallxu qysh ka ndodhë, ama kom pasë qef, se kom folë te do njerëz të besueshëm edhe që më përkrahin. Te njerëzit që po ecin përpara për neve, po munohen për neve. Jom ndje shumë e mbështetun kur e kom jep dëshminë, e përkrahun. Ato hetueset kanë pasë veshun tesha të thjeshta, jo si police. Qëllimisht jon vesh ashtu, me siguri, mos me u tremb na. Më kanë ba përshtypje shumë të mirë. Edhe fjalët e tyne, edhe sjellja e tyne. Të tana. Jom kanë e lirë si me shoqe. Nuk muj me thanë asnji trohë që kom pas frikë.

Normal, do momente jon kanë të vështira. Momenti ma i vështirë u kanë kur m'ka ardhë marre kur kom folë për dhunimin. Jom ngushtu pak, se jo diçka tjetër. Më ardhke shtirë. Edhepse ato sene u dashke me i kallxu. Por jo, shumë mirë kom kalu, edhe me qetësi. Ato shumë mirë më kanë vetë. Nuk kom besu, se thojsha 'kta policë, flasin diçka, naj fjalë kërcënuese a diçka'. Unë edhe grave tjera ju kom thanë në një takim që mos pritoni e shkoni folni, se ato jon shumë t'qeta.

Tash jo veç qat ditë, po jam në gjendje me dhanë dëshminë sa herë të kem nevojë. Aq shumë jam e qetë... qysh me thanë, i kam hjekë ngarkesat. Unë ktu jom për me u shprehë.

Mu më ka jep edhe shumë forcë qajo që e disha që e kom hjekë barrën. Njeri nji herë e ka zor deri t'kallxon, tani kur te kapërcen është shumë ma lehtë. Tash jam shumë ma e fuqishme. Beso nuk m'u pritke me hi sot ktu e me tregu. E kqyrsha orën sa është për me hi. Edhe po mdoket vetja ma e lirë, se kur po e hjeku, tani po m'doket edhe që po mrrij me qetësu vetën. Se na kemi nevojë me i qitë këto sene, me i hjekë prej vetes. Sa ma shumë që flasim, aq ma shlirë dalim.

Unë po e ni veten ma krenare, ma lehtë, edhe ma rehat. Më ka nimu veç frymë që kom marrë shlrë. Kur jom ra me flejtë nuk e kom pasë ma kujtimin çka o ba e qysh o ba. Mu doke që s'më ka ndodhë kurgjo. Qaq që isha e lirë, e hareshme. Të drejtën me ta thanë, e hareshme. Atë ditë që kom shku prej policisë ktu, djali e ka vërejtë disponimin tem, tha sot nana koka tu kesh.

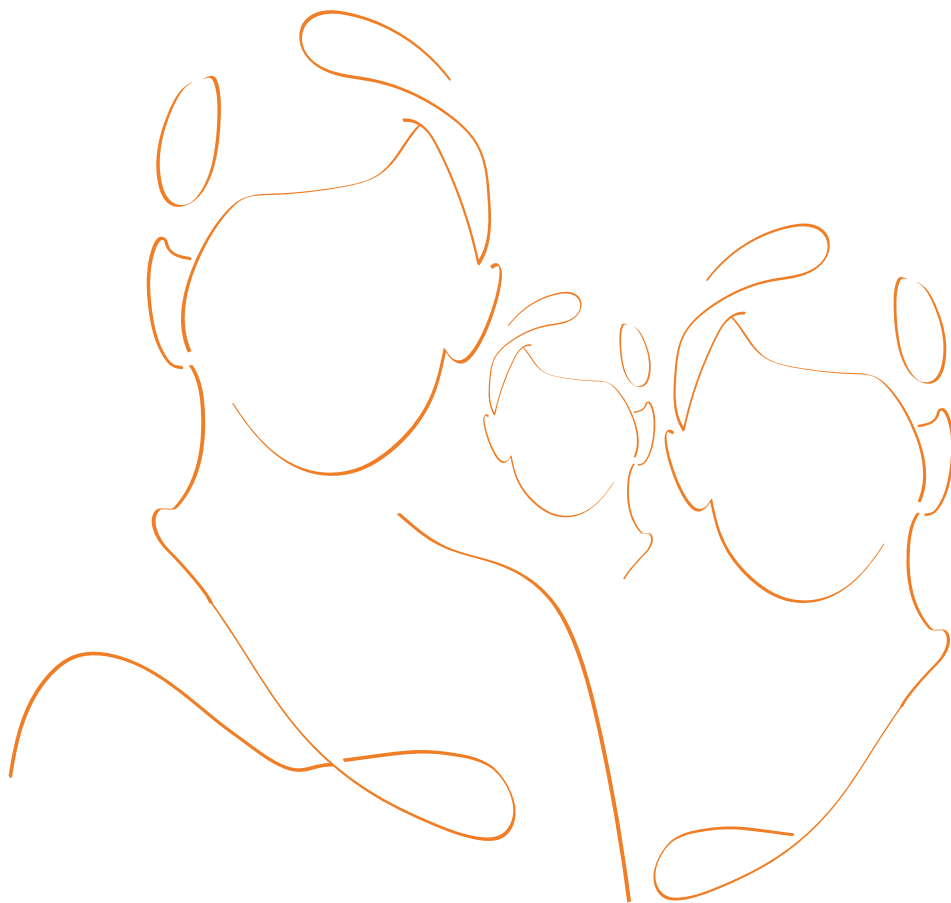

Dita-ditës, na kena me pa që ka me ardhë dita që kena me pasë qef krejt me dalë me folë. Po na hala jemi ma të izolume. Jo po më nin ai, jo ky... Po hajt more të dalim krejt gratë, t'jepim dëshmi!

Me pas dalë si grup, krejt gratë, kish qenë ma ndryshe. Edhe për shoqni, edhe për familjarë, edhe për krejt. Nuk munet kerkush tani me të nda veç ty. Po le ta sheh bota sa gra ka. Për qata ka nevojë. Me pa bota sa gra kokan. Se kshtu bota pe din, po me pa me grup. Qajo ma fort m'kish pëlqy. Edhe me dalë me folë në televizor është mirë, po ashtu po na dajnë vet, e tani ma ndrysh po përfolet. Për si grup unë jom kanë e pajtimit. Për shembull me dalë ne shesh, ose kudo, si protestë. Gratë e dhunume krejt. Me dalë me Feriden, me juve psikologet, me polici, me krejt. Me marrë pjesë krejt. Me sa e di unë, qajo s'ish kanë keq.

Kur e kom nda dëshminë, jom ndje që më ka sjellë drejtësi. E kom ndje që po ec drejtësia përpara. Pensionin po e marrim. Edhe kjo është një përkrahje e mirë për neve. Tash jemi ma pak të mbyllne. Po ec pensioni, po ec drejtësia, po ec edhe shëndeti jonë. Po e shohim na që po ecim përpara. Edhe tash mas 3 mujve shumë mirë e ni veten që kom dëshmu. Nuk jom hiç pishman. Bash e qetë jom. Edhe shumë ma e shëndetshme jom. Trupi, zemra po e nin që osht ma mirë. Jom shëru diqysh. Se njeri ka nevojë qit problem me zgjidhë me dikon. Po na ma heret skena mujtë me zgjidhë me kerkon. Nejse burri e ka ditë, po me ba llaf me to, gjithë ka thanë, "shuj, hajde dalim, hajde ecim". Nuk më ka lanë kurrë me qitë cka kom pasë. Me ditë e din, po nuk më len me hi n'këtë temë. Unë kom pasë qef me hi n'këtë temë, me largu, me qitë. Kur kom ardhë këtu tani kam mujtë me qitë. Tash thom 'ai hiç mos t'më bon llaf' (qesh), se tash ma lehtë e kom me psikolog e me krejt.

Në kërkim të drejtësisë:

Tjerët nganjherë nuk na i besojnë hjekitë sa duhet. Kisha pasë qef me na e besu sa zor u kanë për neve. Sa zor u kanë me ardhë deri qitu. Na duhet me kanë të lira me shprehë me tjerët. Me një shoqe, me një vlla...

Shumë kisha pas qef me ardhë edhe tjerët me dëshmu n'polici. Atyne që e shqyrtojnë me i nda historitë e veta e janë n'dyshim, ju kisha thanë mos me u tutë, mos me u tremb, mos me thanë "jo mos po gaboj najsen". Le t'jenë t'guximshme me ardhë, t'fuqishme me ardhë. Mesazhi jem është që të vinë, le te jepin dëshminë, se është për të ardhmen tonë ma mirë. Për Kosovën, e për krejt. Është mirë me i zbulu kush u kanë. Me kanë edhe Kosova krenare me motrat e veta, me gratë e veta. Mos me mujtë me thanë që janë të pafajshëm. Pse mos me dëshmu na krejt.

Mu ma merr menja që kur e bajmë qit hap, i bajmë nder krejt shoqnisë. Boll që del e dihet qikjo. Kur dalim, jemi ma krenare. Me u ditë që ata e kanë ba, na s'kemi faj kurgjo. Jo me dalë të rrudhta. Se na nuk kemi faj. Edhe marrja është e atyne, jo e jona.

Po edhe tjert kisha pasë qef me ditë që personat që vinë këtu kanë nevojë me pasë përkrahjen e familjes. Se na e kena atë friken mos po e humbim familjen. Na boll e kena atë traumën nëpër çka kena kalu, tash me na ndodhë edhe me familje me pas zhurmë a me na u idhnu dicka, apet diqysh njeri i bjen pishman pse fola. Po ata duhet me ditë me na kuptu, me pasë njeri me folë me dikon.

E ndërkohë, unë kom nevojë pak me ditë cka osht tu u ba për neve, a po mirret parasysh kjo dëshmi dikun, qysh po shkojnë senet. Masi që të mbijetunit jepin dëshmi, unë besoj që krejtve ju nevojitet me ditë cka po bahet me qito dëshmitë që po i jepim.

Tash masi kom jep dëshmi, të ardhmen tem e shoh ma të ndritun. Menoj që ka me u ba hala ma mirë. Po na jipet edhe neve përparësia për çdo sen. Po na jipet e drejta për gjithcka. Edhe po mirremi parasysh. Edhe prej policisë, edhe gjykatave, edhe krejt. Kjo është e ardhmja jonë. Me i qitë në dritë krejt. Qata e dojmë.

Drejtësia neve na nimon edhe mos me ni veten me marre. Qajo na nimon, kur t'ka dënim të meritumë. Me i qitë në dritë ata që i kanë ba kto t'zeza, edhe na duhet me ni veten krenare.

Unë kur po e shoh veten tash, e kur e di qysh kom nejtë, e sa kom hjekë... Eh, çmim t'madh kena pagu. Për qata besoj që historia jem është e rëndësishme me u dëshmu. Që mos me u harru ajo që ka ndodh në Kosovë, me mbet histori. Me shpirt e kena pagu. Duhet me pasë drejtësi.

Tenta

// *Rrëfimi i Teutës*

Hera e parë që jom lajmëru dikun me qito problemet e mia o kanë në vitin 2008 te një mjek në Vushtrri. 9 vjet mas konfliktit. Aso kohe unë punojsha. E herën tjetër në Fushë Kosovë e pata taku një person që merret me të zhdukurit. Nuk e di çka ndodhi e ai i humbi dokumentet e mia.

Ktu në organizatë kom ardhë ma së pari në vitin 2010. E maj në men kur kom ardhë herën e parë. Isha tepër e ngarkume atëherë. Shpeshherë më është rritë tensioni e sheqeri. Kom pasë boll vështirësi. Mu kto mu kanë shfaqë për shkak t'problemeve. Mandej edhe me idhëz e me zemër kom pasë shqetësime.

Ma herët u kanë ktu një kafe. E u kanë shumë rrezik ktu gjatë t' 90 tave me kalu, se le ma gjatë konfliktit. Neve na thirrshin ktu me marrë një karton t'gjelbër atëherë, edhe kur na thirrshin, e kom pasë iri se ma kujtojke qatherë qysh o kanë ktu. Shumë jom pas tutë herën e parë, e tash hi lirishëm edhe nihna tepër, tepër mirë.

Ktu tani pata taku shoqe, që ju ka ndodhë e njëjta si mu. Qajo m'pat çliru shumë. Kom nisë me marrë edhe trajtime t'ndryshme. Unë visha rregullisht në KRCT tek psikiatrja edhe psikologja. Bile me mjeken e KRCT-së, jam njoftur më herët, po s'e kom ditë që ajo punon ktu. Herën e parë kur e kom pa kur e kemi pasë një aktivitet, gati jom tranu. M'rroku mundim. Ju thashë tjerave që doktoresha më njeh. Drejtoresha e QKRMT-së erdh e më siguroi që asnjëri nuk flet e mos me u brengosë.

Tash marr medikamente, edhe vizitohna çdo të enjte. Në atë kohë nuk e kom ditë që mujmë më fitu diçka, thjesht jom lajmëru për me tregu rastin. Thojsha s'vjen në shprehje me marrë une diçka, edhepse mbështetje n'organizatë kom pasë.

Ktu m'kanë ndihmu shumë. Kur i shifsha edhe do shoqe, më ndihmojshin. I bojshim do takime grupore n'park. Patëm shku një herë në një vend për një aktivitet. Aty kom taku shumë gra. Në mesin e tyre raste e raste. Eh... kish edhe ma të rana se unë. Mu më ka perkrahë edhe burri jem. Ai e ka të krymë fakultetin. Veç

burri e din, edhe m'ka perkrahë me ardhë në organizatë. Edhe sot i thashë: unë kom me shku se sot m'thirrë QKRMT, edhe s'e kom asnjë problem. I kom do shoqe, që hjekin e i qesin prej shpie (mërzitet).

Masanej erdh ligji për me marrë statutin si viktimë e dhunës seksuale. Kom mendu në fillim mos me apliku, se thojsha jom tu punu edhe marr pension kontributdhënës kur t'më vjen moshë.

E kam pasë një shoqe shumë të mirë ktu. Ajo e kish pasë të njëjtin rast, që i kish vdekë djali edhe asaj si mu. Më ndihmojke shumë me folë me të. Ajo e marrke edhe rrogën edhe pensionin si viktimë e dhunës seksuale. Kom mendu, pse unë mos me marrë?

Me ndihmën e KRCT-së kam shku në Komision për me apliku për status. M'kanë pritë tepër mirë, shumë. Jam tutë që po ndodh si ktu, që më pat ra t'fikët kur e kam tregu historinë tem herën e parë. Po kam kalu mirë. Kam pasë edhe perkrahje e përcjellje në Komision dhe më patën përgatitë stafi i KRCT-së. Kam mujtë me tregu storjen tem, edhe me mbështetë me argumente.

Masi që kam apliku, kam pritë një vit për lajm nga Komisioni. Mas një viti mora lajm pozitiv, që po ma njohin statutin si viktimë e dhunës seksuale. Bash në qat kohë mu më ra me dalë edhe në pension të moshës, e më dul edhe pensioni kontributdhënës. Thashë në fillim: "Lumja une! Muj me i ble krejt kokrrat!" Ishim me një shoqe, mu pershtatke në bisedë shumë. Edhe ajo është kliente në organizatë. Edhe po më thërret për myzhde, po më thotë "ec se na ka dalë pensioni!" Unë u gzova...

Kena shku te pensionet aty, e i ndreqëm dokumentet. Thashë na ka ndodhë çka na ka ndodhë, po tash bile ilaçet i blejmë.

Edhe po na dalin dy pensionet. A din qysh jena gzu! Shumë!! Edhe une edhe shoqja.

Po ky gzim më dul idhnim. Mas 1 muji m'i nalën dy pensionet. Të dyja përnjiherë. Meta pa asnji cent. As nuk m'kanë lajmëru hiç, as me m'pyet cilin me nalë... Tani kur e mora vesh që nuk po bojka me i marrë dytë, shkova aty edhe e kuptova qysh është puna. Mu dasht me zgjedhë cilin me vazhdu me marrë. Ju thashë nalma kta të viktimës, edhepse ish ma i madh. Bile ato zogat janë sjellë tepër keq me mu. Kena ba fjalë, s'mi kthejshin do dokumenta. Tani mu ka dashtë me kthy njanin pension për qat mujin e parë që i mora dy. Shkoi një vit qashtu. Tani mas një viti, më erdh inati, edhe shkoi i thom: "S'po e du kta kontributdhënës, po tjetrin." Shumë më ka ardhë randë (*mërzitet*). Ishalla kërkujt s'i ndodh, se është shumë vshtirë. Me lanë pensionin që t'vjen masi ke punu krejt jetën... Po tani e mora qata tjetrin, se nuk i kisha kushtet mirë...

Mas një kohe më thirrën prej QKRMT-së, thanë: "_____, kemi lajm të mirë! Jeni 4-5 gra që e keni arritë moshën për pensionin kontributdhënës ose t'moshës. Kemi me provu me ua siguru dy pensionet. Sjelli këto dokumente, qarkullimet e bankës e krejt." Nji rast e kish pas fitu, i një kategorie tjetër, edhe ish krijë mundësia me u shqyrto rastet tona. Unë i nxjerra krejt, ja sjella organizatës. Tani pritëm, pritëm....landa jem ishte derguar nga juristi i QKRMT-së në gjykatë edhe më kanë thane që duhet me pritë një kohë derisa rastit tem ti vjen rendi për me u shqyrto.

Në fillim boll pak e pata besu. Mas disa vjetëve erdh lajmi i mirë që mu ka aprovu padia. Më ka thirrë doktoresha në telefon me ma jep lajmin për qathere, edhe më ka ftu me ardhë ktu. Nuk më ka tregu njiherë se çka ka ndodhë. Erdha tu nga ktu (qesh). E disha që nuk u kry krejt, po e disha që një hap i madh u ba.

Kur erdha më tregunë. Çfarë gzimi... Qaq mirë e kish thurë ajo gjyqtarja vendimin, që s'po di naj gjyq a mundet me rrëzu atë thanie që e kish shkru.

Tash ishalla vjen edhe lajmi i shumëpritun në fund. Asnjiherë s'i kam gzu të dy pensionet, nuk e di qysh është ajo ndjesi.

Në kërkim të drejtësisë:

Ama po e mendoj, nashta nuk vdes deri atëherë, edhe është e shkrume me përjetu. Kom ni që nja ka vdekë tu pritë vendimin për dy pensione.

Nuk u kanë e lehtë me vazhdu me krejt kto procedura, po kom pasë qef me marrë edhe pensionin tem. Mu qajo m'ka motivu. Krejt ato dgersë, krejt ajo rrugë që e bojsha me shku në punë, e fëmijët që i lejsha në shpi... mu ngrijsin gjunjë kur shkojsa n'punë ktyneherë, e mos me marrë edhe pensionin tem. Për qata mu ka dhimtë, e qajo u kanë shtytja jem me vazhdu.

Kjo është mjerim që neve na zvarritin, mjerim. Pse i shkatërrojnë njerëzit në këtë mënyrë?!

Tash apet jam tu u tutë. Qaty gjithë po tutna tash që ka shku te Gjykata e Apelit. Nëse na e refuzojnë, atëherë çka? Gjithe këto mundime, gjithë këto përpjekje, ishin barazu me zero.

Nganjherë tanë natën rri tu menu cka po ndodh, thom "A thu a po i marr?". Nganjherë thom kom me i marrë mbesat e me shku në deti, nganjherë thom mos t'ngutna.

Si 50/50 jam optimiste. S'po jam e sigurtë njiherë (qesh).

Unë e kam një mesazh për shoqërinë tonë. Ju kisha thanë krejtve që s'e përkrahin grunë ose burrin e vet të dhunumë që ajo është katastrofë. Burri jem m'ka ndihmu e ka folë ma shumë se unë, edhe te mjeku e gjithkun. Duhet me i përkrahë edhe ma shumë. Është katastrofë për ata njerëz që bajnë ashtu, që i qesin gratë prej shpiave. Unë boll e kom pasë gazepin, veç edhe me m'pas qitë prej shpisë ish dashtë me lanë këtë jetë krejt!

E krejt burrave edhe grave tjera që s'kanë apliku për status, si motër ju kisha thanë që le të vinë me u lajmëru. Edhe unë ashtu jam ni në fillim – fort e kom pasë zor. Kur i kom kallxu asaj shoqes ma së pari, ja kom jep dokumentet asaj se kom menu që po m'njohin nëse vi, edhe kom hezitu. Po a din sa t'hjeket kur takohesh me persona tjerë këtu.

Diçka ekstra që po kam qef me thanë: ma së shumti e falënderoj stafin. Sikur stafi mos t'na kish pritë mire, si gra t'mërzitne, të trishtume, të shkatërrume që jena na... as unë s'kisha mujtë kurgjo. Drejtoresha edhe doktoresha gjithmonë na kanë jep kurajo, edhe kur kemi pasë takime me institucione. Stafi këtu është mikpritës. Kjo na ka afriu shumë, edhe tani kena mujtë me u shprehë. Edhe përfaqësuesi ligjor - tepër, tepër mirë më ka kuptu edhe më ka nderu.

Prapë ju thom krejtve: lajmëronu sa ma shumë, mos me ju ardhë keq se edhe na jena njerëz, se me lajmërimin këtu, e me kontakt të stafit këtu, të hjeket gjysma e dhimbjes edhe mërzisë.

E institucionet përgjegjëse kisha pas qef me ba edhe ma shumë, me rritë vlerën e pareve a diçka. Për shembull vjet na kanë qu në banjë. Është mirë me na qu në qisi rehabilitime, grupe-grupe. Ato mangut i kemi, edhe kemi shumë nevojë për to, për zotin. Edhe me na mundësu naj lehtësim për shërbim mjekësor. Se nuk e di kush e ka pasë gjendjen ma të mjerë se na...

Agroni

// *Rrëfimi i Agronit*

Unë e gruja e kemi pasë të dy ngjarjen e njëjtë. Po ajo pat marrë iniciativë para meje për me apliku për pension, edhe e ka marrë pensionin. Unë në fillim nuk dojsha me apliku, nuk e nisha veten rehat me tregu çka më ka ndodhë. E kom pasë edhe tuten mos po del najsen në publik, mos po merret vesh.

Gruja jem insistojke, nja 4-5 herë më pat lutë me apliku. Më thojke: “O veç fol me atë doktoreshën që punon aty”. Ajo e kish informu pak a shumë doktoreshën për rastin tem, edhe e ka pytë nëse mundem me ardhë edhe unë. Tani kam folë me doktoreshën, e jam bindë. Më ka bindë sinqeriteti i saj.

Tani e caktova terminin, edhe aplikova. I kom mbajtë diku katër seanca me psikologen paraprakisht. Herën e parë e kom pasë sfidën, më dilshin djersët, e kam pas shumë të vështire me kallxu për përjetimet e mia, të dytën herë veç u ba ma mirë, se jom shliru, ja kam nis me u ndi ma mire për me fol për rastin tem. Mas dy vjetëve që ka apliku gruja, kom apliku edhe unë.

Me shku në Komision e kom pasë ma brengë. Se aty jon kanë tre-katër vetë, e kom pasë ma problem. Aty nuk ka shku shumë mirë. Unë e kom pasë një dokument, njëfarë letre civile, e cila dëshmon që unë jom kanë i plagosun. Tani nja i Komisionit më tha “pse je ardhë?”

I thashë që është e drejta jem për aplikim. U bazojke në qat letër, e tani ma s’më ka pytë kurgjo, se ka menu që po rrej. Unë e niva vetën shumë keq, që tha qashtu. Nji javë ditë nuk kom ardhë në vete. Me pas ditë s’e kisha qu atë letër hiç. Po unë si dëshmi e kom qu. Ish dashtë me pasë njëfarë tolerance besoj, se mu doke kërcënues. Nuk më dhanë hapësirë as me thanë ngjarjen qysh u kanë, nuk më pytën kurgjo.

Në kërkim të drejtësisë:

Ato tjerat s'kanë ba pyetje hiç, edhe jon kanë ma tolerante, ma mirë.

Në bazë të seneve qysh shkunë aty, e kisha përshtypjen që nuk kam me marrë aprovim.

Me mu në Komision u kanë doktoresha. Më ka nimu kjo punë. Ajo ka ndërhy dy-tri herë, po nuk e lejshin.

Pata shqetësim të madh mas asaj dite. Unë e kom edhe sheqerin, u tutsha mos po më rritet. I thojsha grusë “pse më shtine me i hi kësaj pune” e qisi sene. Dikur ia nisi me m'kalu, masi e përpunova në vetvete atë situatë.

U informova nga QKRMT që kam të drejtë me dërgu rastin në gjykatë. Tani mas një jave, tu folë me grunë, vendosa me vazhdu. Gruja më ka bindë, e vendosun!

Gjykata e ka aprovu padinë në emër tem, edhe e ka kthy rastin në rishqyrtim te Komisioni. Tani mu rritën pak shpresat, edhe e pashë që ka edhe ma të fortë (qesh).

Gjatë fazës së rishqyrtimit ka shku pak kohë. Disa muaj, nashta 2 a 3. Po tani Komisioni s'më ka ftu ma në intervistë, edhepse unë jom kanë i gatshëm me tregu ngjarjen.

Kur erdha për herë të dytë, për rishqyrtim, e kisha përshtypjen që ma refuzojnë, masi nuk më thirrën hiç për intervistë. Edhe ashtu rrjedhën gjanat. Erdh puna e mora njoftimin që më është refuzu apet.

Këtë herë u dëshpërova edhe ma shumë. S'pritsha tani që ka me ndodhë dicka mas këtij refuzimi. Tani me veten thashë: “Ma as nuk du me vazhdu ma, as në gjyq as hiç”. Gruja tha: “Dojmë me shku deri në fund! E fortë (qesh).” Edhe vendosëm me vazhdu. Edhe doktoresha ka qenë bindëse.

Tani e disha që unë kom me pasë mbështetje. E kom pasë ni informim të detajshëm me juristin në QKRMT. Më ka tregu që ende ka shpresë për me fitu statusin përmes gjykatës. Tani edhe ekipi ma i madh. Edhe po u mësojke njeri me këto punë, e më këtë proces.

Tani e kemi pasë një seancë në gjykatë. Kam shku bashke me juristin e organizes, ka ardhë edhe një i afërm si dëshmitar. Kur e kom kuptu që ai po vjen, jom ni edhe pak ma i shlrë, se është kuptu që po ka prova të mjaftueshme.

Në gjykatë kur kemi shku, goxha njëfarë mundimi e kom pasë, su nijsha rehat. Nji herë kom dalë krejt prej seance, se nuk është edhe lehtë. Menon me veten “a ja vlen, a s’ja vlen.”

Pasi që u kry seanca, juristi m’ka thane që gjithqka ka shku shumë mire edhe se pres që gjykata ka me aprovu padin. Aty mu patën shtu shpresat që ka me pasë vendim pozitiv. E disha që vendos gjykata. Menxi pritsha me marr lajmin.

Prej sikletit e kam thirr pas 1 jave juristin me pyet se a ka ndonjë lajm prej gjykatës, a ka ardh vendimi, smujsha me u duru edhe pse juristi m’ka tregu që derisa të vjen vendimi I gjykatës merr pak kohë.

Tani mas 3 jave më ka thirrë në telefon juristi i QKRMT-së. U tuta pak, e tani e niva lajmin e mire, gjykata ma kish njoft statusin. U informova mire nga juristi për hapat e radhës, sepse e dike që landa pritet me shku në Gjykatën e Apelit me ankesë nga pala tjetër.

Më ka ndiku shumë mirë ky vendim. Edhe dul që gruaja e ka pasë mirë (qesh). Tani isha ma i qetë, ma rahat.

Tash jom në pritje. Po e ni njëfarë ankthi tash që jom në pritje për vendim nga Gjykata e Apelit, po jom 70% i bindun që kemi me fitu. E kom pasë përshtypjen që ka me shku qishtu, që ka me shku në shkallë ma të gjanë. Po tash jam ma shumë optimist. Edhepse në fillim e kom pasë përshtypjen që keq, tani dul mirë në rastin tem.

Në kërkim të drejtësisë:

Vërtetë është njëfarë lehtësimit, përtej atij financiar, një lehtësim tjetër që i dëshmoni vuajtjet nëpër të cilat kemi kalu. Edhe kanë ardhë kohëra të vështira, është mirë me pasë përkrahje.

Mesazhi jem është për tjerët që menojnë me apliku, le të vinë. Unë për vete s'e paragjykoj kerkon. Edhe kisha thanë, kur t'ja nissh një pune, mos me u ftofë. Ka edhe sfida, po mos me u dorëzu.

QKRMT-KRCT

Qendra Kosovare për Rehabilitimin
e të Mbijetuarve të Torturës

The Kosova Rehabilitation
Center for Torture Victims

Tel. +383 (0) 38 243 707

Email: info@krct.org

Website: www.krct.org

Funded by
the European Union

QKRMT-KRCT

Qendra Kosovare për Rehabilitimin
e të Mbijetuarve të Torturës
The Kosova Rehabilitation
Center for Torture Victims

“IN SEARCH OF JUSTICE: THE COURAGEOUS PATHS OF CONFLICT-RELATED SEXUAL VIOLENCE SURVIVORS”

This publication was produced with the financial support of the European Union. Its contents are the sole responsibility of KRCT and do not necessarily reflect the views of the European Union.

Prishtina, 2024

Interviewers:

- " Gresa Miftari**
- " Fisnik Mehmeti**

Interviewees:

- " Shqipja**
- " Teuta**
- " Agroni**

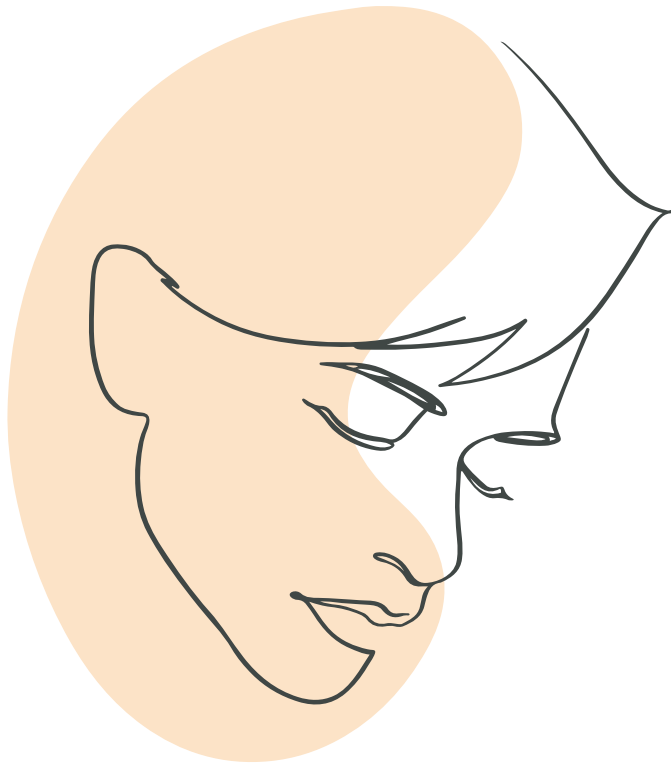
Note: Due to confidentiality, the names of the interviewees have been changed, replacing them with other names.

Copyright is reserved by KRCT. Unauthorized copying, reproduction, or publication, whether original or modified in any way without the written permission of KRCT, is prohibited.

// *Introduction*

Conflict-related sexual violence (CRSV) is a profound and enduring scar that affects not only individuals but entire communities. In Kosovo, the aftermath of conflict left thousands of survivors with wounds that time alone could not heal. Yet, the resilience, courage, and determination of these survivors have continued to shine through, even in the face of unimaginable challenges. This book brings forth the voices of those who have endured, fought, and persevered in their pursuit of justice, recognition, and dignity.

The following three stories reflect the unyielding strength of survivors who, despite the trauma they experienced, found ways to reclaim their power and assert their rights. Each story is a testament to the courage it takes to speak out, navigate a complex legal system, and challenge societal stigma.

The first story tells of a survivor who found the strength to testify at the police about the sexual violence she endured during the conflict. Her decision to come forward, despite the fear of judgment and re-traumatization, was driven by a desire to seek justice not just for herself, but also for others who had suffered in silence. Through her courage, she challenged a culture of silence, asserting that no one should be defined by the violence inflicted upon them.

The second story introduces a survivor who had to undergo a prolonged legal battle to gain her right to benefit from two pensions. She fought and continues to fight for her right to two pensions, the Contributory one and the pension as a survivor of sexual violence during the conflict. Her perseverance serves as a powerful reminder that the fight for rights is often as much about persistence as it is about justice.

The third story is about a survivor who embarked on a long and arduous legal journey to be formally recognized as a victim of sexual violence during the conflict in Kosovo. He faced numerous challenges, from gathering evidence to facing court proceedings. However, he never gave up. His story highlights the importance of recognition—not just as a legal category, but as an acknowledgment of truth, suffering, and humanity.

These stories are not just about pain and struggle; they are about courage, hope, and resilience. They remind us that while the legal path to justice may be fraught with obstacles, every step forward is a victory. They honor the survivors who chose to speak out, those who fought for their rights, and those who continue to battle for a world where justice is not an exception but a norm.

As you read these accounts, we invite you to reflect on the strength it takes to confront such adversities and the importance of standing in solidarity with survivors. Their stories inspire action, reminding us that justice is a shared responsibility. Let these stories be a call to continue advocating for change, for support, and for a society that no longer allows such crimes to go unaddressed.

Shqipja

// *Shqipe's story*

I gave the testimony to the police in May of this year. It's been 3 months now.

I'm telling from the beginning what happened. First of all, I didn't watch the TV that much. I didn't know that there is help for us. At the moment when I knew that I have support and that there is an organization that deals with us, I came here. The day came when I felt that I wanted to get rid of what was bothering me because I was worried, nervous, and embarrassed. Not even the family members knew what I had, except for my husband. My husband knew from the beginning, I told him everything.

The first day when I started coming here, I was feeling very bad. Now I come in freely, go out freely, it seems to me that I left everything here. I calmed myself down.

I don't know how we could earlier hold ourselves without expressing it. We were more nervous, sicker, and exhausted, we also got to the doctor more. We never let the doctor know what we have. We were always asked by the doctor if we had any pressure or anything else at home. He knew there was something, but we couldn't tell it. We were given medicaments, we used them, it did good to us, then the same thing again. Some discomfort, especially at night. Believe me, I didn't even want to sleep at night, because I knew it would hit me, I couldn't sleep. Everything kept coming back, I couldn't stop it. But now I am fine.

And to come and testify to the police, was a justice issue, to achieve justice. I always wanted the things that they did to come to light and find out who did them. That's what pushed me: to let everyone know what happened. Let the police know, let them investigate, let them find out. Bring something to light.

When I first made the decision to come and testify, I came very proud, very proud. Very brave too. I felt like the moment I come to testify to the police this is for our good, and it also gives me peace of mind. Those who engage in this work for our future, also strive

for us. I felt very calm, very. I felt very well, even with you, thank you very much. If you wasn't there for us, we would still be at the same point, we wouldn't have where to express it. I couldn't discuss it with my brother, nor to my mother, not even to my father. We couldn't express such a thing to them. With you it's different, we know that what will be discussed here will stay here.

It seems to me that when we take this step, we do honor to the whole society. I would tell anyone to come here, to witness, how to say .... to investigate, and find the perpetrator. It is also better for our future. It is enough for this to stand out. When we go out, we are more proud. Let it be known that they have done it, we are not to blame here. And not to go out feeling ashamed. The shame is theirs, not ours.

Then, of course, there were other challenges. Especially if others find out. I have some close ones here, I was afraid that they would see me entering here. I'm still careful with my family, I'm afraid that I might ruin my relationship with them. Because I have heard that other women have broken up with their families. Then when we are listening to some things, we don't dare to tell anything. It stays in your mind. I say to myself, after what happened to her, it can happen to me too, to break up with my family. I have a big family, most of them live outside the country, and they don't know what we went through. Only the one who came and experienced the conflict knows what it was like. My family members know what I experienced, but they don't know this. And they often mention that many things could have happened to you during the conflict, they could have done other things to you. Oh if only they knew it...

I believe that they would have a hard time accepting it. Once they would accept it because it can happen on the street, let alone in conflict. We are not to blame for that.

I often come to tell the family, but after my husband knows, then I stop, and don't tell. Everyone has their own life, someone a word, the other a word. But for children, I don't know how I will do it, I don't know how to tell my son.

When testified at the police, I felt good. Everything went well. Even now that I think about it, it's not like I wouldn't change anything. I was able to tell for a whole week about what happened during the conflict, but that day I said enough.

I was embarrassed to tell how it happened, but I told it willingly because I told some trustworthy people who supported me. To people who are struggling for us. I felt that I had a lot of support when I testified. The investigators were dressed in normal clothes, not as police officers. They are dressed like that on purpose to make us feel better. It made a great impression on me. Their words, their behavior, everything. I felt free like with my friends. I didn't have any kind of fear.

Normally some moments were difficult. The most difficult moment was when I spoke about the rape. I felt bad, nothing else. It was difficult for me, even though those things had to be told. But I passed this part well. The investigators asked me the right questions. At first, I didn't believe it, because I said to myself that these are the police and they can say some harsh words. I also told other women in a meeting, to go and talk because they are very calm.

Now, not only that day, but I am able to testify as many times as I need. Now I am very calm, my burden has been lifted. I am here to express myself.

It gave me a lot of strength when I knew that I had removed that burden. It's difficult until once you express it, then it's much easier. Now I'm much powerful. Believe me, today I couldn't wait to come in here and tell you. I looked at the clock to come in here. I'm feeling much relieved because when express myself, I'm calming down. Because we need to take out these things from ourselves. The more we talk the more relieved we can go out.

I am feeling prouder, lighter, and more comfortable. It has helped me a lot, I can breathe more easily. When I'm falling asleep, I don't remember what happened and how it happened. It seemed as if

nothing had happened. I felt so good and happy. To tell the truth, I felt delighted. The day I went home from here after meeting with the police, my son noticed it immediately, and said “Today mom is laughing”.

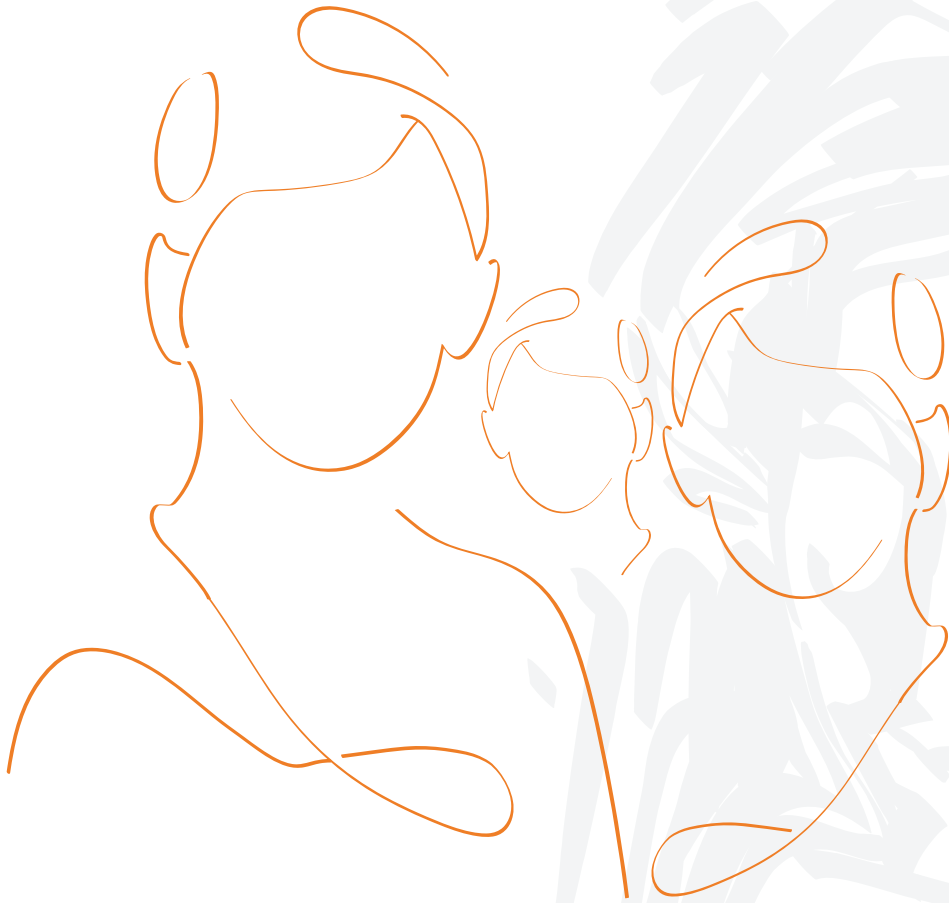
Day by day, we will understand that the day will come when we will want to go out and talk. But we still feel isolated, with the fear ‘he or she will understand what happened ... Let’s all the women come out and testify.

If all the women had gone out as a group, it would have been much different. For society, for family, for everyone. Then no one can point a finger at you. Let the world understand how many women we are, for this it is necessary, let the world see how many women we are.

Because the world knows, but to see us as a group, I would have liked that. It’s good to even go out and talk on television, but not alone because then it looks different. But I have agreed to go out as a group. For example, to go out in the city center or anywhere, as protests. All abused women. Let’s go out with Feride, with you, the psychologists, the police, with everyone. I believe that would not be bad.

When I testified, I felt that it brought justice. I felt that justice was moving forward. We have the right to a pension, this is also a great support for us. Now I feel more free, the pension is active, justice is proceeding, and our health is better. We see ourselves moving forward, and now after 3 months, I feel much better that I have testified. I don’t regret it, I’m calm.

I am much healthier now. My body and my heart are feeling better. Somehow, I’m healed. Because you need to solve this problem with someone. At first, we couldn’t solve it with anyone. My husband knew, but every time I mentioned it to him, he told me not to discuss that topic, let’s go out and walk. Somehow he wouldn’t let me take it out. He knows, but he won’t let me get into that topic. I wanted to

talk about this topic, to take it out. When I came here I was able to take it out. Now I say there is no need for him to talk with me about this topic at all (laughs), now I have it easy with psychologists and everything.

Sometimes others don't believe us because of what we have been through. I want them to understand how difficult it has been for us. How difficult it was to get here. We should be free to express it to others. With a friend, with a brother...

I really want others to come and testify to the police. For those who are hesitant to tell their stories, I would say don't be afraid, don't be scared, don't say 'Am I doing something wrong?' Be brave to come, and be strong. My message is to come, to testify, because it is for our

better future. For Kosovo, for everyone. It is good to find out who it was so that Kosovo can be proud of its sisters, and its women. Let's not stand by and do nothing, don't let them say that they are not at fault." Why don't we testify, all of us.

I think that when we take this step, we will make it part of the whole society. It is enough that this is understood by everyone. When we go out in public, we will be prouder. It should be understood by everyone that they did it, we didn't do anything. Let's not feel bad. We are not to blame for anything, it is their shame, not ours.

But I want the others who come here to have the support of the family. Because our main fear is not to lose our family. For us, what we have been through is enough, to have the fear that what happens to the family would be too much. We could regret later why we spoke. But they must understand us so that we can talk to them.

I need to know what is being done for us, are these testimonies being taken into account?, and how are things going. After the survivors testify, I believe that everyone wants to know what will happen to our testimonies.

Now since I have testified, I see my future brighter. I believe that it will be even better. We are being given the opportunity to have an advantage in everything. We are being given the right for everything. We are being taken into consideration by others, by the police, the court and everyone. This is our future, to make known everything, that's what we want.

Justice will help us so that we don't feel ashamed. That helps us, when deserved punishments are given. Let those who committed these crimes be highlighted, and let us feel proud.

When I see myself now, knowing what I've been through... Ehh, we paid a huge price. And for that I believe that my story is important to be told. So that what happened in Kosovo is not forgotten, to remain in history. We paid with our soul, there must be justice.

Tenta

// *Teuta's story*

The first time I went somewhere for my problems was in 2008, to a doctor in Vushtrri. 9 years after the conflict, at that time I was working. While the next time it was in Fushe Kosove when I met someone who dealt with the missing persons. I don't know what happened, apparently, he lost my documents.

I came here to the organization for the first time in 2010. I remember the first time, I was too stressed. My blood pressure and blood sugar often rose, and I had a lot of difficulties. These have appeared because of problems. I had problems with my heart and bile.

There used to be a cafe here, even before the conflict, it was dangerous to go near it, let alone during the conflict. We were called here to get a green card, and when they called us I always felt bad because I remembered how it was here. I was very afraid the first time I came here, and now I come freely and feel very good.

Then I met some friends who had the same thing happen to them, which made me feel relieved. I started receiving different treatments. I regularly came to KRCT to consult with the psychologist and psychiatrist. I have also known the doctor before, but I did not know that she worked here. The first time I saw her I almost went crazy, I felt bad. I told others that the doctor knows me. The director of KRCT came and assured me that no one would talk about this, don't worry.

Now I take medication and visit every Thursday. At that time, I didn't know that we could benefit from something, I just showed up to tell my case. I thought that it was unlikely that I would receive anything, even though I had support in the organization.

They helped me a lot here. When I saw some friends, they helped me. I hold group meetings in the park together with the doctor. Once we went to an activity, where I met many other women.

There were many cases among them, oh even more serious than my case. My husband also supported me. He has finished university. He supported me a lot and pushed me to join the organization. And today I told him: 'I have to go to the organization and I don't have any problem. I have some friends who are suffering and are being kicked out of the house (feels upset).

Then the law came into force to obtain the status of a victim of sexual violence during conflict. At first, I thought not to apply, I thought I'm working and will receive the contributory pension when I reach my age.

I had a very good friend here. Her son died the same way it happened to me. It helped me a lot by talking to her. She received both her salary and pension as a victim of sexual violence during the conflict. I thought, why don't I get the pension too?

With the help of KRCT, I went to the Commission to apply for the status. They received me very well. I was afraid that the same thing would happen to me again, like in here, when I felled unconscious during the moment I was telling my story for the first time. But I did well. I also had support and guidance from KRCT at the commission and I was prepared by the staff. I have told my story and supported it with arguments.

After I applied, I waited for a year for an answer from the commission. After a year, I received positive news that I was being recognized as a victim of sexual violence during the conflict in Kosovo. Precisely at that time, I reached the retirement age and received the contributory pension. I said to myself: "Lucky me! I can buy all medications!" I was with a friend, I liked talking to her. She is also part of the organization. And she called me to inform me that "come to get the pension" I was happy...

We went and arranged the retirement documents. I said to myself, whatever happened, at least now we can buy the medicines.

And now we are getting a double pension. Do you know how happy we are? “A lot!!”

But this joy turned into bitterness. After a month, both pensions were terminated. Both at once. I was left with nothing. They didn't inform me, nor did they ask me which pension to suspend. Then when I realized that I could not get two pensions, I went there and understood what the situation was. I had to choose which pension I wanted to receive. I told them to cut one of the victims of the conflict, even though it was higher. Even those ladies misbehaved with me. They said many words to me in a loud voice, and they did not want to return the documents. Then I had to return one pension, for the first month, the month I received two pensions.

A year passed like that. Now after a year, I got angry, and I went to tell them: “I don't want the contributory pension, but the other one”. It was very difficult (crying). I hope that this does not happen to anyone because it is very difficult. Leave the pension for which you worked all your life.... But then I decided to take the other one because the conditions were difficult.....

After a while, I was called by the KRCT who told me: “, we have good news! There are 4-5 women who have reached the pension age. We will try to ensure both pensions for them. Bring these documents, the bank account, and all other documents.” One person had won the case, from another category and now it was possible to review our cases as well. I prepared all the documents and brought them to the organization. Then I waited my case was sent to the court by the lawyer of KRCT, and they told me that I had to wait for a while until they put my case to be reviewed.

I believed a little at first. After several years came the good news that my case was approved. The doctor called me on the phone to give me the news and invited me to come. At first, she didn't tell me what happened. I came running here (laughs). I knew it wasn't over yet, but I knew it was a big step forward.

They let me know once I arrived here. The judge had summed up the decision so well that there would be no court that could overturn it.

Now I hope that the long-awaited news will come. I have never earned both pensions earlier. I don't know what that feeling is like.

I'm hoping that maybe I won't die by then and that it's written so that I can get them. I heard that someone died while waiting for the second pension.

It has not been easy at all to continue with all those procedures, but I wanted to receive my pension. That's what motivated me. All the sweat, all the road I took to go to work, the children I left at home... in the cold, and I don't get my pension. For this reason, I felt bad, that's why I was motivated to continue.

This is a pity, how they treat us like this. Why do they destroy people in this way?

Now I'm afraid again. After the case went to the Court of Appeal. If they refuse us, then what? All these efforts and efforts without result.

Sometimes I often stay up all night thinking about what will happen? sayin "Will I get both pensions" ? Sometimes I think of going on vacation together with my nieces, sometimes I say no need to rush. I'm 50-50, but I'm not sure (laughs).

I have a message for our society. I appeal to all those who do not support their wife or husband who have been raped, that a catastrophe . My husband helped me and talked more than me, at the doctor's and everywhere. We must support them even more. It is catastrophic for people who take their wives away from home. I have suffered enough, if the same thing happened to me, I would just leave this life.

All those women and men who have not applied, I invite them to come here and apply. I was also reluctant at first, it was difficult for me. At first, I hesitated, but they should know how easy you feel when you talk to others.

I want to say something in addition: I thank the staff the most. If the staff had not received us well, as women destroyed by the past, I wouldn't be able to do anything. The director and the doctor have motivated us every time in every meeting.

The staff here is very hospitable, this has enabled us to express ourselves freely. The legal representative also understood and honored me very well.

Again I say to everyone: show up, don't feel ashamed, because we are also people, and contact with the staff here makes you forget half of the pain and suffering.

I want the responsible institutions to do more about this, to increase the amount of pensions. For example, last year they sent us on vacation. It would be good if they sent us to this type of rehabilitation in groups. We really need this kind of vacation. And to allow some relief for medical services. Because I don't know if anyone has suffered more than us...

Agroni

// *Agron's story*

My wife and I have had the same story in the conflict. However she took the initiative to apply for a pension, and she received the pension. At first, I didn't want to apply, I didn't feel comfortable telling what happened. I was also afraid that it would be made public.

My wife has insisted 4-5 times that I apply. She told me: "Just talk to the doctor who works there". She had informed the doctor about my case, and she had asked her if I could also go there. Now I have spoken with the doctor, and I was convinced, I was convinced by her sincerity.

Then I have set the appointment and applied. I have held four sessions with psychologists. The biggest challenge was the first time, I sweated telling my experiences. While the second time was easier, I felt better to talk about my story. I applied two years after my wife's application.

I was worried about going to the commission. There were three or four people. It didn't go so well there. I had a document proving that I was wounded in the conflict. Then someone from the commission said to me "Why did you come?"

I told him that it was my right to apply. He relied on that document, and didn't ask me anything else, he thought I was lying. I felt very bad when he said that, it hadn't left my mind for a week. If I had known, I would not have sent that document at all. But I sent it as a witness, I believe he should have been more tolerant because it sounded like a threat. They didn't give me space to tell the case as it was, they didn't ask me anything.

The others did not ask a single question, and were more tolerant, better.

From what I saw, it did not seem to me that there will be any approval.

At the commission, with me was KRCT's doctor. It helped me. She insisted several times, but they did not allow her to do more. I was very worried that day. I also have diabetes, I was afraid that it would increase. I said to my wife "why did you force me to do thus" and things like that.

Later it passed and I felt better.

I was informed by KRCT that I have the right to sent the case in court. Than after a week, talking to my wife, I decided to continue. My wife convinced me, and I decided.

The court approved the lawsuit in my name and returned the case to the commission for reconsideration. After that my hope was higher, and I realized that there are more powerful institutions than the commission (laughs).

The review phase took several months, two or three months. But the commission has not invited me to the interview, even though I was ready to testify my story.

When I came the second time, I had the impression that they would reject me. That's how it happened, I received the notification that I was rejected again.

This time I was very desperate. I didn't expect anything to happen after this rejection. And I said to myself that I didn't want to continue, nether in court or anywhere else. My wife told me: "We will go to the end." She's strong (laughs). Even the doctor was convincing.

After that I knew I had support. After detailed information with the lawyer at KRCT, he told me that there is still hope to get the status through the court. Even after some time you get used to such things.

Then we had a court hearing. I went with the lawyer of the organization, a relative also came as a witness. When I realized that he was coming, I was a little more relieved, because it was understood that there was enough evidence.

When we went to the court, I had some trouble, I was uncomfortable. One time I completely left the session, because it was not easy. You think to yourself “Is it worth it or not?”

After the hearing, the lawyer told me that everything went very well and that I expect that the court will approve the lawsuit. From that moment, my hopes were raised that there would be a positive decision. I couldn't wait to get the news.

Feeling stressful, after 1 week, I called the lawyer and asked if there was any news from the court, did the decision come, I couldn't help myself even though the lawyer told me that until the court decision comes, it will take some time.

After 3 weeks the KRCT lawyer called me. I was a bit afraid, but then I got the good news, the court recognized me the status. I was well informed by the lawyer about the next steps because he knew that the case is expected to go to the Court of Appeal with a complaint from the other side.

This decision has affected me very well. And it came out that my wife was right (laughs). Now I was calmer and more comfortable.

Now I'm waiting. I am feeling a bit anxious now that I am waiting for a decision from the Court of Appeal, but I am 70% convinced that we have won.

I got the impression that it will go like this, that it will go on a higher level. But now I am more optimistic. Although at first I had the impression that it was bad, now my case looks better.

In Search of Justice:

It is indeed some relief, beyond the financial one, another relief that you prove the suffering we have gone through. Even hard times have come, it's good to have support.

My message for others who are thinking of applying, come here. I do not prejudice anyone. And I would say that when you start something, don't give up, there are challenge, but don't give up.

QKRMT-KRCT

Qendra Kosovare për Rehabilitimin
e të Mbijetuarve të Torturës

The Kosova Rehabilitation
Center for Torture Victims

Tel. +383 (0) 38 243 707

Email: info@krct.org

Website: www.krct.org